

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL SKUNDO PRIEŠ LIETUVOS RESPUBLIKOS SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJĄ

2018-08-02 Nr. 4D-2018/1-830
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2018-07-02 gavo X, atstovaujančios uždarają akcinę bendrovę „R“ (toliau vadinama – Pareiškėja), skundą ir 2018-07-27 skundo papildymo dokumentus dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau vadinama ir – Ministerija) pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjos 2018-06-22 kreipimąsi elektroniniu paštu ir teikiant atsakymą.

2. Pareiškėja skunde ir skundo papildymo dokumentuose, be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. „Birželio 21 d. arba 22 d. kreipiausi į [Ministeriją] prašydama pateikti valstybės valdomų įmonių vadovų atlyginimus, kadangi [Ministerija] tokius duomenis turi. Tikslas – rengti publikaciją” (šių ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „Atstovė žiniasklaidai atsakė, kad pasitars su teisininkais. Paskambinus po kurio laiko, buvo atsakyta, kad teisininkai teigia, jog neturint įmonių vadovų sutikimo, duomenų pateikti negalima. [...] [...] vėliau gavau jos patvirtinimą elektroniniu paštu [...]“

2.3. „[...] Mano manymu, valstybės lėšos yra visų mūsų lėšos ir jos privalo būti viešos, taip užtikrinant skaidrumą.“

3. Pareiškėja Seimo kontrolieriaus prašo „pasidomėti šiuo klausimu“.

4. Kartu su skundu ir skundo papildymo dokumentais, be kitų dokumentų, pateiktas **Socialinės apsaugos ir darbo ministro patarėjo viešiesiems ryšiams 2018-06-25 el. laiškas, adresuotas Pareiškėjai (kopija); jame nurodyta:**

4.1. „Socialinės apsaugos ir darbo ministerija neturi valstybės įmonių vadovų sutikimų, todėl negali viešinti konkretaus asmens darbo užmokesčio. Dėl šios priežasties pateikiami valstybės įmonių vadovų darbo užmokesčių vidurkiai pagal įmonių kategorijas.“

4.2. „Valstybės įmonių vadovų vidutinis darbo užmokestis (vadovo pastovio ir kintamoji darbo užmokesčio dalys ir įskaitant išmokėtas premijas) pagal įmonių kategorijas: I kategorijos VDU 5013,52 Eur; II kategorijos VDU 4434,50 Eur; III kategorijos VDU 2438,85 Eur; IV kategorijos VDU 2357,16 Eur. Ministro pareiginis darbo užmokestis – 3153,5 Eur. Premjero pareiginis darbo užmokestis – 3418,5 Eur. Visi darbo užmokesčiai pateikiami „ant popieriaus“.“

4.3. „Pagal Darbo kodekso 148 straipsnio 2 dalį, duomenys apie atskiro darbuotojo darbo užmokestį teikiami ir skelbiami tik įstatymų nustatytais atvejais arba su darbuotojo sutikimu. Pagal Bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimu Nr. 480, „Darbuotojo, kuris vienintelis įstaigoje eina atitinkamas pareigas, praėjusių metų vidutinis

mėnesinis nustatytasis (paskirtasis) darbo užmokestis ir einamųjų metų praėjusio ketvirčio vidutinis mėnesinis nustatytasis (paskirtasis) darbo užmokestis pateikiami tik gavus jo sutikimą“.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

5. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 ir 20 straipsniais, Seimo kontrolierius dėl Pareiškėjos skunde nurodytų aplinkybių darbo tvarka kreipėsi į **Ministeriją**.

6. Ministerija tyrimo metu pateikė Seimo kontrolieriui Pareiškėjos 2018-06-22 kreipimosi elektroniniu paštu, adresuoto Ministerijai (socialinės apsaugos ir darbo ministro patarėjui viešiesiems ryšiams), kopiją.

Skundo tyrimui reikšmingi teisės aktai

7. Lietuvos Respublikos įstatymai ir kiti teisės aktai

7.1. **Istatymai:**

7.1.1. *Konstitucijoje* nustatyta:

5 *straipsnis* – „[...] Valdžios įstaigos tarnauja žmonėms.“

25 *straipsnio 2 dalis* – „Žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas.“

28 *straipsnis* – „Įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, žmogus privalo laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių.“

7.1.2. *Seimo kontrolierių įstatyme* nustatyta:

2 *straipsnio 1 dalis* – „*Biurokratizmas* – tokia pareigūno veika, kai vietoj reikalų sprendimo iš esmės laikomasi nereikalingų ar išgalvotų formalumų, nepagrįstai atsisakoma spręsti pareigūno kompetencijai priklausančius klausimus, vilkinama priimti sprendimus ar atlikti savo pareigas bei kitaip blogai ar netinkamai valdoma (atsisakoma informuoti asmenį apie jo teises, sąmoningai pateikiamas klaidinantis ar netinkamas patarimas ir t. t.). Biurokratizmu taip pat laikomas toks pareigūnų darbas, kai nevykdomi arba blogai vykdomi įstatymai ar kiti teisės aktai.“

2 *straipsnio 4 dalis* – „*Piktnaudžiavimas* – tokie pareigūno veiksmai ar neveikimas, kai jam suteikti įgaliojimai naudojami ne pagal įstatymus bei kitus teisės aktus arba savanaudiškais tikslais ar dėl kitokių asmeninių paskatų (naudojimosi tarnybine padėtimi, keršto, pavydo, karjerizmo, neteisėtų paslaugų teikimo ir t. t.), taip pat tokie pareigūno veiksmai, kai viršijami suteikti įgaliojimai ar savavaliaujama.“

12 *straipsnis* – „1. Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. [...]“

7.1.3. *Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatyme* nustatyta:

4 *straipsnio 1 dalis* – „Institucijos privalo teikti pareiškėjams ar jų atstovams (toliau – pareiškėjas) dokumentus, išskyrus šio įstatymo ir kitų įstatymų nustatytus atvejus.“

5 *straipsnio 1 dalis* – „Informacija apie institucijos veiklą yra vieša ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybė) nustatyta tvarka skelbiama institucijos interneto svetainėje.“

5 straipsnio 2 dalis – „Institucijos interneto svetainėje, laikantis asmens duomenų apsaugos, valstybės, tarnybos, komercinės, profesinės paslapčių ir kitų įstatymų saugomų paslapčių apsaugos reikalavimų, turi būti skelbiama: [...]; 6) institucijos valstybės tarnautojų, valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis (toliau – darbuotojai), vidutinis nustatytasis (paskirtasis) darbo užmokestis pagal einamas pareigas (**darbuotojo, kuris vienintelis įstaigoje eina atitinkamas pareigas, vidutinis nustatytasis (paskirtasis) darbo užmokestis skelbiamas tik gavus jo sutikimą**); [...].“

7.1.4. *Viešojo administravimo įstatyme* nustatyta:

3 straipsnis – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...]; 13) *išsamumo*. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.“

7.1.5. *Visuomenės informavimo įstatyme* nustatyta:

4 straipsnio 1 dalis – „Kiekvienas asmuo turi teisę laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus, nevaržomai rinkti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Laisvė rinkti, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei yra būtina apsaugoti konstitucinę santvarką, žmogaus sveikatą, garbę ir orumą, privatų gyvenimą, dorovę.“

6 straipsnis – „1. Kiekvienas asmuo turi teisę gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų, kitų biudžetinių įstaigų viešąją informaciją apie jų veiklą, oficialius jų dokumentus (kopijas), taip pat informaciją, kurią minėtos įstaigos turi apie jį patį. 2. Valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos turi informuoti visuomenę apie savo veiklą. 3. Valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos privalo Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymo bei kitų įstatymų nustatyta tvarka teikti viešąją informaciją, taip pat turimą privačią informaciją, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, kai privati informacija neteikiama. [...].“

7.2. **Kiti teisės aktai:**

7.2.1. Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 patvirtintose *Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse* reglamentuojama:

35 punktas – „Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį: [...]; 35.2. į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; [...].“

Tyrimo išvados

8. Pareiškėja skundu ir skundo papildymo dokumentais kreipėsi į Seimo kontrolierių dėl Ministerijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjos 2018-06-22 kreipimąsi elektroniniu paštu ir teikiant atsakymą.

Dėl Pareiškėjos skunde nurodytų aplinkybių Seimo kontrolierius darbo tvarka kreipėsi į Ministeriją.

9. Pažymėtina, jog Konstitucijos 25 straipsnio 2 dalyje yra įtvirtinta ***žmogaus laisvė ieškoti, gauti ir skleisti informaciją***. Ši laisvė yra svarbi įvairių Konstitucijoje įtvirtintų asmens teisių ir laisvių įgyvendinimo prielaida, kadangi asmenys (įtraukiant ir profesinę pareigą įgyvendinančius žurnalistus) gali visavertiškai įgyvendinti daugelį savo konstitucinių teisių ir laisvių tik turėdami laisvę nekliudomai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją.

Visuomenės informavimo įstatymo 6 straipsnio 1 bei 2 dalyse yra nustatyta, jog valstybės ir

savivaldybių institucijos bei įstaigos turi informuoti visuomenę apie savo veiklą, jos privalo Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių įstaigų įstatymo bei kitų įstatymų nustatyta tvarka teikti viešąją informaciją (pažymos 7.1.5 punktas), taip pat turimą privačią informaciją, išskyrus įstatymų nustatytus atvejus, kai privati informacija neteikiama. Be to, Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 4 straipsnyje valstybės ir savivaldybės institucijoms (įstaigoms) numatyta pareiga teikti asmenims ar jų atstovams dokumentus (pažymos 7.1.3 punktas). Seimo kontrolierius supranta viešosios informacijos rengėjų (žurnalistų) statuso, lyginant su kitais interesantais, besikreipiančiais į valstybės ir (ar) savivaldybės institucijas reikalingai informacijai gauti, išskirtinumą. Žurnalistų darbo svarba, kilnumas ir didelė atsakomybė yra neabejotina.

Vis dėlto, Seimo kontrolierius akcentuoja, jog netoleruotinos situacijos, kuomet įgyvendinant informacijos laisvės garantijas sudaromos prielaidos pažeisti kitas konstitucines vertybes. Konstitucijos 28 straipsnyje nustatyta, kad, įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, žmogus privalo laikytis Konstitucijos ir įstatymų. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad laisvė ieškoti, gauti ir skleisti informaciją nėra absoliuti. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 4 straipsnyje valstybės institucijoms yra numatyta galimybė atsisakyti suteikti informaciją (dokumentus) šio įstatymo nustatyta tvarka. Visuomenės informavimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalyje, be kita ko, yra nustatyta, jog laisvė rinkti, gauti ir skleisti informaciją negali būti ribojama kitaip, kaip tik įstatymu, jei yra būtina apsaugoti konstitucinę santvarką, žmogaus sveikatą, garbę ir orumą, privatų gyvenimą, dorovę.

Seimo kontrolierius taip pat atkreipia dėmesį, jog Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių 35.2 punkte įtvirtinta nuostata, reglamentuojanti, jog atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį, t. y., į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys.

10. Tyrimo metu nustatyta, jog Pareiškėja 2018-06-22 elektroniniu paštu kreipėsi į Ministeriją (socialinės apsaugos ir darbo ministro patarėją viešiesiems ryšiams), prašydama pateikti valstybės valdomų įmonių vadovų atlyginimų sąrašą. Atsižvelgiant į tai, Ministerijos atsakingas asmuo 2018-06-25 pateikė Pareiškėjai atsakymą elektroniniu paštu (pažymos 4 punktas).

Seimo kontrolierius, tyrimo metu įvertinęs pirmiau minėto Ministerijos 2018-06-25 atsakymo turinį, nustatė, jog Ministerija iš esmės tinkamai, t. y. laikydamosi *išsamumo* principo (pažymos 7.1.4 punktas), paaiškino Pareiškėjai, kodėl negali pateiktos jos prašomos informacijos (t. y., jog Ministerija neturi valstybės valdomų įmonių vadovų sutikimų dėl jų darbo užmokesčio viešinimo), taip pat nurodė su tuo susijusias aktualias teisės aktų nuostatas bei papildomai pateikė informaciją, susijusią su valstybės įmonių vadovų vidutiniu darbo užmokesčiu. Šiame kontekste Seimo kontrolierius akcentuoja, jog Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 5 straipsnio 2 dalies 6 punkte yra įtvirtinta nuostata, kuria vadovaujantis, institucijos interneto svetainėje, laikantis asmens duomenų apsaugos, valstybės, tarnybos, komercinės, profesinės paslapčių ir kitų įstatymų saugomų paslapčių apsaugos reikalavimų, turi būti skelbiama institucijos valstybės tarnautojų, valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, vidutinis nustatytasis (paskirtasis) darbo užmokestis pagal einamas pareigas, *tačiau darbuotojo, kuris vienintelis įstaigoje eina atitinkamas pareigas, vidutinis nustatytasis (paskirtasis) darbo užmokestis skelbiamas tik gavus jo sutikimą*.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, konstatuoti, jog Ministerija nepagrįstai nepateikė Pareiškėjai jos prašomos informacijos (valstybės valdomų įmonių vadovų atlyginimų sąrašo), nėra pagrindo.

11. Apibendrinant, konstatuotina, kad Ministerijos pareigūnų veiksmai, susiję su Pareiškėjos 2018-06-22 kreipimosi elektroniniu paštu nagrinėjimu ir 2018-06-25 atsakymo teikimu, skunde nurodytu atveju laikytini buvę tinkamais, biurokratizmo ir piktnaudžiavimo požymių (pažymos 7.1.2 punktas) Ministerijos veiksmuose skundo tyrimo atveju neįžvelgtina, dėl to Pareiškėjos skundas yra atmestinas.

12. Visgi, Seimo kontrolierius pažymi, jog, pagal aktualų teisinį reglamentavimą, Ministerija turi pozityvią pareigą prašyti darbuotojo, kuris vienintelis įstaigoje eina atitinkamas pareigas, sutikimo dėl jo vidutiniojo nustatytojo (paskirtojo) darbo užmokesčio skelbimo viešai. Kiti suinteresuoti asmenys (pavyzdžiui, viešosios informacijos rengėjai) neturi įstatymų jiems suteiktos teisės gauti pirmiau minėtą informaciją, jeigu ji nėra paskelbta viešai. Seimo kontrolieriaus įsitikinimu, Ministerija šiuo atveju turi veikti aktyviai ir sudaryti tinkamą galimybę, t. y., darbo tvarka kreiptis į darbuotoją, kuris vienintelis įstaigoje eina atitinkamas pareigas, tam, kad jis išreikštų savo valią (sutikimą ar nesutikimą) dėl vidutiniojo nustatytojo (paskirtojo) darbo užmokesčio skelbimo viešai. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Ministerijai teiktina rekomendacija.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

13. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Seimo kontrolierius nusprendžia:

X, atstovaujančios uždarąją akcinę bendrovę „R“, skundą dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant X 2018-06-22 kreipimąsi elektroniniu paštu ir teikiant atsakymą, atmesti.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

14. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius *Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai* rekomenduoja:

imtis priemonių, jog ateityje, darbuotojams, kurie vieninteliai įstaigoje eina atitinkamas pareigas, būtų sudaromos tinkamos galimybės (pavyzdžiui, darbo tvarka kreipiantis į konkretų darbuotoją ir prašant išreikšti savo valią, t. y., sutikimą/nesutikimą) išreikšti valią dėl jų vidutiniojo nustatytojo (paskirtojo) darbo užmokesčio skelbimo viešai.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas